

کانون کارشناسان رسمی دادگستری

خراسان رضوی

تحلیل بررسی، قوانین و مقررات جرایم رایانه‌ای

و فضای مجازی

به همراه آشنایی با شرح صلاحیت‌های

رشته کامپیوتر و فناوری اطلاعات

کارشناسان رسمی دادگستری

تألیف

دکتر محمد مهدی سالخورده حقیقی

هیأت علمی دانشگاه صنعتی سجاد و کارشناس رسمی دادگستری

: تحلیل، بررسی، قوانین و مقررات جرایم رایانه‌ای و فضای مجازی به همراه آشنایی با شرح
صلاحیت‌های رشته کامپیوتر و فناوری اطلاعات کارشناسان رسمی دادگستری. تألیف:

محمد مهدی سالخورده حقیقی

مشخصات نشر

: مشهد: دانشگاه صنعتی سجاد، انتشارات، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری

: ۱۶۰ ص: مصور، جدول، نمودار

شابک

: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۴۲۶-۲-۸

وضعیت فهرست نویسی

: فیبا

عنوان قراردادی

: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.

موضوع

: جرایم کامپیوتری - - قوانین و مقررات - - ایران

موضوع

Computer crimes - Law and legislation - Iran

رده‌بندی کنگره

: ۱۳۹۵ س ۲/ک KMHA۸۰

رده‌بندی دیویی

: ۳۴۳/۵۵۰۹۹۴۴

شماره کتابشناسی ملی

: ۴۳۴۱۱۵۸

نام کتاب: تحلیل، بررسی، قوانین و مقررات جرایم رایانه‌ای و فضای مجازی به همراه آشنایی با
شرح صلاحیت‌های رشته کامپیوتر و فناوری اطلاعات کارشناسان رسمی دادگستری

مؤلف: دکتر محمد مهدی سالخورده حقیقی

ویراستار علمی: مهندس سیدفرهاد فاطمی

ناشر: انتشارات دانشگاه صنعتی سجاد

صفحه‌آرا: معصومه برک

توبت چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۵

تعداد صفحات: ۱۶۰ صفحه

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قطع کتاب: وزیری

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

امور فنی: انتشارات خراسان

چاپ: چاپ سروش

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۴۲۶-۲-۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

دفتر نمایندگی توزیع و فروش

مشهد: کانون کارشناسان رسمی دادگستری خراسان رضوی، آدرس: مشهد، میدان استقلال، ضلع

شمال شرقی، پلاک ۳۷۷ - تلفن: ۳۶۱۵۳ - ۳۶۰۸۴۱۴۶ - ۰۵۱-۳۶۰۸۰۵۸۲

فہرست مطالب

مقدمه ریاست محترم کانون کارشناسان رسمی دادگستری خراسان رضوی

مقدمه

فصل ۱: آشنایی با کانون کارشناسان رسمی دادگستری

۱-۱ تعریف مفهوم اولیه

۱-۲ تشکلات کانون کارشناسان رسمی دادگستری

۱-۳ آشنایی با صلاحیت‌های رشته کامپیوتر و فناوری اطلاعات

فصل ۲: مروری بر صلاحیت با صلاحیت‌های رشته کامپیوتر و فناوری اطلاعات

۲-۱ رسیدگی و ارزیابی سخت‌افزارها، رایانه‌ای

۲-۱-۱ ارزش‌گذاری تجهیزات سخت‌افزاری، دستگاه‌های جانبی، و برآورد خسارت

۲-۱-۲ بررسی و برآورد خدمات سخت‌افزاری

۲-۲ رسیدگی و ارزیابی نرم‌افزارهای رایانه‌ای

۲-۲-۱ ارزش‌گذاری انواع سامانه‌های کاربردی و مدیریتی

۲-۲-۲ ارزیابی خدمات نرم‌افزاری

۲-۳ رسیدگی و ارزیابی شبکه‌های رایانه‌ای و خدمات اینترنتی

۲-۳-۱ ارزش‌گذاری تجهیزات شبکه

۲-۳-۲ خدمات شبکه و اینترنت

۲-۴ تعیین اجاره‌بها و اجرت‌المثل در امور تخصص مربوطه

۲-۵ رسیدگی و ارزیابی سیستم‌های رایانه‌ای یکپارچه و پیوسته

۲-۵-۱ ارزش‌گذاری خدمات و سامانه‌های رایانه‌ای یکپارچه

۲-۵-۲ بررسی موارد اختلاف و برآورد خسارت در زمینه خدمات انفورماتیک

۶۸	۳: آشنایی با جرایم رایانه‌ای و پلیس فتا
۶۹	۱ رسیدگی به امور امنیت و حفاظت سیستم‌های رایانه‌ای
۷۹	۱-۳-۱ انواع و ویژگی‌های جرایم رایانه‌ای
۸۱	۳-۱-۲ تعقیب جرایم رایانه‌ای
۸۱	۳-۱-۳ قوانین جرایم رایانه‌ای
۸۴	۳-۱-۴ مجازات‌های جرایم رایانه‌ای
۹۱	۳-۱-۵ دسته‌بندی جرایم رایانه‌ای
۹۸	۲ آشنایی با پلیس فتا
۹۹	۳-۲-۱ اهداف تشکیل پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات
۹۹	۳-۲-۲ ماهیت، وایف، مأموریت‌های پلیس فتا
۹۹	۳-۲-۳ جرایم مورد پیگیری پلیس فتا
۱۰۰	۳-۲-۴ چشم‌انداز، شیوه رد ایس فتا با متهمان
۱۰۱	۲ کارشناسی در زمینه ایم، رایانه‌ای و فضای مجازی
۱۰۱	۳-۳-۱ انواع حملات و نحو، رسو
۱۰۳	۳-۳-۲ پدیده جرایم رایانه‌ای
۱۰۷	۳-۳-۳ جاسوسی رایانه‌ای
۱۱۶	۳-۳-۴ مروری بر جرایم رایانه‌ای و راه کارهای پیشگانه
۱۲۰	۴: بررسی و تحلیل ادله الکترونیکی
۱۲۱	ادله الکترونیکی
۱۲۲	۴-۱-۱ انواع ادله الکترونیکی
۱۲۳	۴-۱-۲ اهمیت ادله الکترونیکی
۱۲۶	۴-۱-۳ ویژگی‌های ادله و اسناد الکترونیکی
۱۲۹	۴-۱-۴ قابلیت پذیرش ادله الکترونیکی
۱۲۹	۴-۱-۵ مقایسه ادله عادی و ادله الکترونیکی
۱۳۱	۴-۱-۶ انواع ادله الکترونیکی
۱۳۲	۴-۱-۷ تعارض ادله الکترونیکی با سایر ادله
۱۳۲	۴-۱-۸ روش‌های کشف ادله الکترونیکی
۱۳۷	۴-۱-۹ چالش‌های پیش روی کشف ادله الکترونیکی
۱۳۹	۴-۱-۱۰ مراحل جمع‌آوری ادله الکترونیکی

۲	۱۱-۴	جمع‌آوری و حفظ شواهد رایانه‌ای
۶	۲-۴	تحلیل ادله الکترونیکی
۸	۱-۲-۴	تحلیل ادله الکترونیکی در پست الکترونیکی
۹	۲-۲-۴	تحلیل ادله الکترونیکی در دستگاه موبایل
۱	۵	فصل ۵: حفظ حریم خصوصی در فضای مجازی
۲	۱-۵	حفظ حریم خصوصی در تلگرام
۵	۲-۵	حفظ حریم خصوصی در فیس‌بوک
۷	۳-۵	حفظ حریم خصوصی در اینستاگرام
۹		فهرست مراجع

www.ketab.ir

مقدمه ریاست محترم کانون کارشناسان رسمی دادگستری خراسان رضوی

رشد، تعالی، پیشرفت و پویایی در هر مجموعه‌ای در گرو آموزش، بازآموزی و یادگیری است. این مهم ما را بر آن داشت تا با تشویق و ترغیب همکاران فرهیخته و دانشمند کانون نسبت به تهیه و گردآوری و تألیف کتبی علمی در راستای صلاحیت و جایگاه علمی رشته تخصصی خود اقدام به تهیه کتاب نمایند که در این راستا این کتاب ارزشمند که در خصوص یکی از ارزشمندترین و مهم‌ترین علوم عصر جدید یعنی کامپیوتر به همت همکار بزرگوار و دانشمند جناب آقای دکتر سالخورده حقیقی به رشته تحریر درآمده است که می‌تواند بخش عمده‌ای از نیاز علمی همکاران در رشته کامپیوتر را برآورده نماید و علاوه بر آن می‌تواند مرجعی قابل اعتنا برای سایر پژوهشگران این رشته قرار گیرد. امید است با مطالعه این کتاب همکاران محترم کارشناس ضمن کسب مطالب ارزشمند نظرات و پیشنهادات خود را جهت اصلاح و تکمیل آن به کانون اعلام تا در مراحل بعدی چاپ توسط مؤلف محترم مورد بازنگری قرار گیرد.

با آرزوی توفیق شما همکار محترم

محسن بهزادی فر

مقدمه

با توجه به رشد روزافزون کاربرد رایانه‌ها در کاربرهای مختلف و فعالیت‌های روزانه و حتی عادی افراد در جامعه، همچنین گسترش استفاده از اینترنت و ارتباطات در فضای مجازی، زمینه برای انجام فعالیت‌های غیرقانونی در رابطه با رایانه و ارتباطات اینترنتی و فضای مجازی فراهم شده است. از این رو نیاز به تدوین قوانین و راه کارهایی به منظور تشخیص، پیگیری و مجازات متخلفین و مجرمان فضای مجازی تا حد زیادی احساس می‌شود. خوشبختانه در سال‌های اخیر در کشور پیشرفت‌های قابل ملاحظه‌ای در این خصوص صورت گرفته است و قوانین مدونی توسط قوه قضائیه در این رابطه ارائه شده است.

طی سال‌های اخیر ماهیت فعالیت‌های مرتبط با رایانه و به دنبال آن جرایم رایانه‌ای تا حد زیادی تغییر یافته است. مفاهیم دیگر مرتبط با این حوزه عبارتند از جرایم سایبری و جرایم اینترنتی. البته این واژه‌ها تفاوت‌های اندکی با یکدیگر دارند که در فصل‌های این کتاب به آن‌ها پرداخته می‌شود.

با توجه به این گسترش همه‌جانبه ارتباطات رایانه‌ای و اینترنتی و پیچیدگی‌های این فناوری و پیشرفت مداوم آن در حوزه‌های مختلف، لزوم انجام بررسی‌های کارشناسی و تخصصی در رابطه با جرایم صورت گرفته در این حوزه کاملاً مشهود است. در همین رابطه در کانون کارشناسان رسمی دادگستری برای رشته کامپیوتر و فناوری اطلاعات صلاحیت‌های متعددی برای کارشناسان این رشته در نظر گرفته شده است. علاوه بر آن، تشکیل پلیس فتا نیز یکی دیگر از اقدامات صورت گرفته به منظور مقابله با جرایم سایبری و جرایم فضای مجازی است. بدیهی است مجموعه قوانین وضع شده تاکنون در رابطه با این نوع جرایم کافی نبوده و به دلیل تغییر مداوم در ماهیت و نوع جرایم، این قوانین نیز نیاز به اصلاح و به‌روزرسانی دارند.

سازماندهی مطالب در این کتاب به این ترتیب می‌باشد. در فصل اول کتاب به مختصری با کانون کارشناسان رسمی دادگستری ارائه شده است. همچنین آشنایی اولیه‌ای با صلاحیت‌های رشته کامپیوتر و فناوری اطلاعات در این فصل ارائه گردیده است. در فصل دوم برای هر یک از شرح صلاحیت‌های این رشته به تفصیل بحث شده است و برای هر یک از صلاحیت‌ها نکات قابل توجه برای کارشناسان این رشته تشریح شده است. فصل سوم به تشریح جرایم رایانه‌ای و سایبری می‌پردازد و با تعریف مفاهیم مرتبط با این نوع جرایم، نحوه برخورد با آن‌ها و قوانین وضع شده در این رابطه بررسی شده است. در فصل چهارم یکی از موارد مهم در کارشناسی جرایم رایانه‌ای و سایبری مورد بررسی قرار گرفته است. این فصل به موضوع ادله الکترونیکی اختصاص یافته است. با توجه به اهمیت وجود ادله در فرایند دادرسی، شناسایی، حفظ و

ارائه آن‌ها از اهمیت زیادی برخوردار است. در این فصل علاوه بر آشنایی با این موارد، ادله الکترونیکی با ادله سنتی مقایسه شده و جایگاه آن‌ها در فرایند دادرسی مشخص می‌گردد.

با توجه به گستردگی جرایم رایانه‌ای و سایبری و تنوع آن‌ها و همچنین پیشرفت سریع تکنولوژی و کاربردهای آن، پرداختن به تمام جوانب این موضوع در قالب این کتاب امکان‌پذیر نمی‌باشد. در این کتاب سعی شده نکات مهم و اولیه مورد نیاز یک کارشناس کامپیوتر و فناوری اطلاعات ارائه گردد.

اینک در پناه ایزد منان فرصتی دست داده است که قدمی هر چند اندک در جهت افزایش سطح آگاهی از جرایم و مجازات‌های مرتبط با فضای مجازی و آشنایی با صلاحیت‌های کارشناسان رسمی دادگستری در این حوزه برداشته شود. در این راستا بر مبنای درخواست ریاست محترم کانون کارشناسان رسمی دادگستری خراسان رضوی به تألیف این کتاب مبادرت ورزیدم. به این وسیله از حمایت‌های جناب آقای مهندس بهزاد افشار راست محترم کانون کارشناسان رسمی دادگستری خراسان رضوی در تألیف این کتاب سپاسگزارم. همچنین از آقای مهندس سیدفرهاد فاطمی کارشناس محترم و ریاست واحد انفورماتیک کانون کارشناسان رسمی دادگستری خراسان رضوی که در ویرایش علمی این کتاب من را یاری نمودند نیز کمال تشکر را دارم.

اینجانب به عنوان مؤلف این کتاب، بر مبنای تجربیات خود در ترجمه کتب دانشگاهی از قبیل مهندسی نرم‌افزار و شبکه‌های کامپیوتری و همچنین عنوان مرتبط دیگر و ارائه دروس مرتبط در دانشگاه صنعتی سجاد ساختار کتاب را به گونه‌ای سازماندهی کرده‌ام که مطالب آن برای دانشجویان رشته‌های کامپیوتر و فناوری اطلاعات نیز قابل استفاده باشد. امید است تا حد امکان به این مهم دست یافته باشم.

با آرزوی موفقیت برای کلیه همکاران

محمدهادی سادات خورده حقیقی